

FELNET:... een milieu-informatienetwerk in België

Het Belgische milieu-informatienetwerk FELNET bestond vorig jaar tien jaar. Dit heuglijke feit werd gevierd met een studiedag waarop vooral vooruit gekeken werd.

Marc Van den Bergh

FELNET – oorspronkelijk opgericht als Flanders Environmental Library Network – is een samenwerkingsverband van een aantal belangrijke Belgische milieudocumentatiecentra, tot nu toe uitsluitend gelokaliseerd in Brussel en Vlaanderen. Dertien van deze centra behoren tot de publieke sector, vijf tot de private. Het doel van de samenwerking is de veelal heterogeen verspreide milieu-informatie via een gemeenschappelijke website bij de gebruiker te brengen.

Om te weten wat binnen de context van FELNET onder ‘milieu-informatie’ wordt verstaan, biedt het verdrag van Aarhus [1] uitkomst. Dit verdrag geeft een duidelijke omschrijving van het begrip ‘milieu-informatie’ en geeft expliciet aan dat het alle informatie in geschreven, visuele, auditieve, elektronische of enige andere materiële vorm betreft.

Qua doelstelling doorstaat FELNET de vergelijking met het Nederlandse MilieuLiteratuurBestand (MLB), een databank met informatie over het milieu in de meest ruime zin van het woord [2]. Daar waar MLB de nadruk legt op in Nederland voortgebrachte of op Nederland betrekking hebbende milieukennis en -informatie, verzamelt FELNET de bibliografische data van de leden. Die data zijn niet noodzakelijk vooral op België toegespitst. MLB stelt de documenten zoveel mogelijk direct (digitaal) of anders via verwijzing ter beschikking. Het zwaartepunt van MLB ligt op grijze literatuur. Indien de link naar het grijze document beschikbaar is, zal MLB de link naar de digitale versie in de MLB-beschrijving van het document opnemen. MLB is daardoor niet alleen een documentair verwijssysteem, maar wordt ook steeds meer een digitale milieubibliotheek. De FELNET-site omvat op dit ogenblik alleen bibliografische omschrijvingen van boeken en tijdschrifttitels met de verwijzing bij welk lid deze terug te vinden zijn. In de nabije toekomst is het eveneens de bedoeling om full text documenten ter beschikking te stellen. In een eerste stadium zullen alleen digitale publicaties van de partners ter beschikking worden gesteld. Voor andere documenten moet nog worden nagegaan wat auteursrechtelijk mogelijk is.

Ontstaan

In de jaren 90 van de vorige eeuw werd verschillende malen

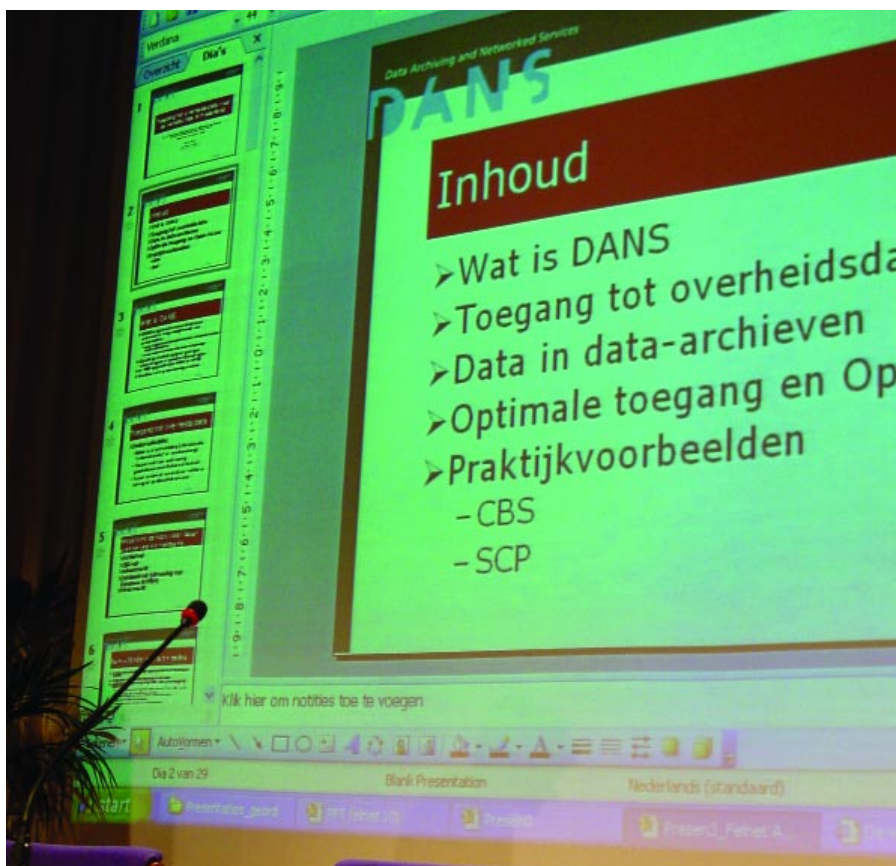
geprobeerd een schatting te maken van het aantal instellingen die zich in Brussel en Vlaanderen op een of andere manier met milieu bezighielden. Dat aantal is tot op heden nog steeds een raadsel. Verder is onduidelijk hoeveel bibliotheken of documentatiecentra zich ofwel louter op de milieumaterie richten ofwel over een deelcollectie milieu beschikken. Naargelang de bron die men raadpleegt en wat men verstaat onder het begrip ‘milieu’, zijn dat er een dertigtal – wat weinig lijkt – tot iets meer dan zestig (wat indien men de deelcollecties meerekent volgens mij een onderschatting is).

Het is logisch dat men afhankelijk van het uitgangspunt tot een verschillend aantal komt. Maar wat dat uitgangspunt ook is, duidelijk is dat in Brussel en Vlaanderen (en Wallonië) veel milieu-informatie beschikbaar is. Het probleem voor de gebruiker is dat deze documentatie verspreid is over een wirwar van instellingen. Bovendien is het voor de gebruiker soms moeilijk – zo niet onmogelijk – om de informatie op te sporen. Daarnaast is er van alles gebeurd waardoor ‘het veld’ steeds weer verstoord raakte: sommige instellingen gingen samen, andere organisaties stootten hun documentatiecentrum af, centra verdwenen, en er kwamen andere bij.

De behoefte aan een minimale coördinatie in wat men een wildgroei in de beheersing van milieu-informatie zou kunnen noemen werd dan ook steeds groter – en daarmee aan een organisatie als FELNET.

Een eerder beperkt initiatief ging van start op 10 december 1996. Hoewel voor de Nederlandse lezers ongetwijfeld onduidelijkheid bestaat over de respectievelijke bevoegdheden (die summier in een voetnoot worden toegelicht) geven we volledigheidshalve toch de namen van de stichtende leden: de SERV [3], de OVAM [4], de SL [5], de VMM [6] en de BBL [7]; instellingen met een milieucollectie of een deelcollectie milieu en die het nodig vonden dat er meer communicatie nodig was tussen de diverse milieubibliotheken.

In het beginstadium maakten slechts vijf instellingen deel uit van het samenwerkingsverband. Ondertussen is het aantal gegroeid tot achttien waaronder twee universiteitsbibliotheken. Bedoeling is dat de uitbreiding doorgaat zodat in de toekomst een gebruiker op zoek naar milieu-informatie als het ware instinctief de FELNET-site bezoekt zonder zich vooraf

af te vragen waar de informatie zich bevindt. Sinds de studiedag dienden zich een aantal potentiële leden aan, waaronder voor het eerst instellingen met een federale bevoegdheid, wat wijst op het belang en de relevantie van de FELNET-databank.

Ontwikkelingen:

Het is duidelijk dat gedurende de tien jaar dat FELNET bestaat het niet steeds rozengeur en maneschijn is geweest. Zonder in detail te willen ingaan op de (positieve) evoluties binnen FELNET in de afgelopen tien jaar, willen we hier op een aantal belangrijke stappen wijzen.

- Sinds zijn ontstaan in 1996 tracht FELNET zich steeds zo snel mogelijk aan de ontwikkelingen binnen én buiten de sector aan te passen. Tijdens de voorbije tien jaar werd daarom de website en de achterliggende software driemaal gewijzigd en werd de FELNET-website geregeld aangepast en vernieuwd, onder meer rekening houdend met de evoluties op het vlak van de informatica.
- Een detail binnen het geheel van FELNET is dat begin 2006 gekozen werd voor de '.eu'-domeinnaam. Dit schijnbaar minuscule aspect duidt wel op de dynamiek van het samenwerkingsverband.
- Een belangrijke stap is de deelname van FELNET aan het UniCat-project. Het project wordt gefinancierd door de Federale Diensten voor Wetenschappelijke, Technische en Culturele Aangelegenheden, een dienst die rechtstreeks ressorteert onder de Belgische eerste minister. Het project heeft tot doel om in België te komen tot een virtuele catalogus; niet alleen van wetenschappelijke bibliotheken, maar

van een zo breed mogelijke waaier van bibliotheken (wetenschappelijk, openbaar, kunst, archief, etc.).

Bij de opstart van het project in 2002 werd er naast de zes projectinstellingen – de Koninklijke Bibliotheek, twee wetenschappelijke netwerken, drie universiteiten – drie (netwerken van) bibliotheken gezocht om van begin af aan het project mee te ontwikkelen. FELNET is een van de deze drie.

Springende punten

In december 2006 bestond FELNET tien jaar. Dit heuglijke feit diende de nodige aandacht te krijgen en het organiseren van een studiedag leek daarvoor zeer geschikt. Deze vond plaats op 17 oktober. Onderwerp, en meteen de titel van de studiedag, was een core business van FELNET om 'Wetenschap en beleid via databanken en datatransmissie tot bij de gebruiker' te brengen.

Hoewel de milieuproblematiek niet het hoofdthema was van deze dag, kwam dit onderwerp vooral aan bod bij een presentatie over de Vlaamse Navigator Milieuwetgeving, een eenvoudige en gestructureerde manier om milieuwetgeving voor iedereen toegankelijk te maken. Nauw aansluitend bij dit onderwerp was een presentatie over open access, een manier om het vrij verspreiden van wetenschappelijke publicaties via het internet te bevorderen, die ongetwijfeld gevolgen zal hebben voor de uitgever en de gebruiker.

Ook werd de toegang tot overheidsdata voor wetenschap in Nederland belicht. Hoe Data Archiving & Networked Services (DANS) de open toegang bevordert en welke beperkingen zich voordoen. DANS is opgericht door de Nederlandse

Akademie van Wetenschappen (KNAW) en de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) om de toegang tot onderzoeksdata te garanderen. Toegang tot door overheidsdiensten geproduceerde databestanden wordt voor onderzoekers immers steeds belangrijker. Hoewel de Nederlandse regering de OECD Declaration on Access to Research Data from Public Funding heeft ondertekend en de meeste wetenschappelijke organisaties de Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in Sciences and Humanities onderschrijven, is open toegang tot onderzoeksdata toch nog niet vanzelfsprekend.

SINAPSE (Scientific INformation for Policy Support in Europe), een initiatief van de Europese Commissie, kwam tijdens deze dag ook aan bod. Het gaat hierbij om een webgebaseerd communicatieplatform met het doel een nieuwe interface te bieden tussen wetenschap en de publieke sector, met name vooral de Europese instellingen. Het is bedoeld voor een efficiëntere wetenschappelijke ondersteuning van de beleidsbeslissingen en beleidstoepassingen.

Bij dit alles werd de toegang tot documenten en informatie als sleutel voor een transparantere overheid niet vergeten. Belgische overheden op alle niveaus hebben zich heel wat inspanningen getroost om zowel juridisch als praktisch die toegang te bevorderen. Zeker op het vlak van de toegang tot milieu-informatie is de dynamiek sterk zichtbaar. Toegang tot overheidsinformatie is dan ook essentieel. Het beschikken over degelijke overheidsinformatie is immers eveneens een competitief voordeel en heeft aanzienlijke economische waarde. Zij kan als grondstof dienen voor een groot aantal informatie-producten en -diensten die door de private sector worden aangeboden, zowel voor niet-commerciële als voor commerciële doeleinden. **IK**

Voetnoten

[1] Economische Commissie van Europa van de Verenigde Naties (ECEUN). 'Verdrag betreffende toegang tot informatie, inspraak bij besluitvorming en toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden met bijlagen', ondertekend te Aarhus op 25 juni 1998.

[2] www.allesovermilieu.nl (login november 2006).

[3] De Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen is het overleg- en adviesorgaan van de Vlaamse sociale partners. Ze bepalen er hun gezamenlijk standpunt en formuleren er aanbevelingen en adviezen (www.serv.be).

[4] De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij heeft als opdracht binnen Vlaanderen hoofdzakelijk de problematiek van de afvalstoffen en de bodemsanering en beschikt daartoe over juridische, fiscale en sociale instrumenten (www.ovam.be). OVAM beschikt niet langer over een documentatiecentrum.

[5] De Stichting Leefmilieu was een onafhankelijke organisatie op het vlak van de milieu-informatie, -educatie en -dienstverlening. Op 1 oktober 2002 werd deze omgevormd tot ARGUS (www.argusmilieu.be). De ARGUS-collectie wordt ontsloten door een ander FELNET-lid, het Antwerpse Provinciaal Veiligheidsinstituut.

[6] De Vlaamse MilieuMaatschappij speelt in Vlaanderen een cruciale rol in het integraal waterbeleid en bewaakt de luchtkwaliteit (www.vmm.be).

[7] De Bond Beter Leefmilieu is een pluralistische federatie van meer dan 140 landelijke en lokale natuur- en milieuverenigingen in Vlaanderen (www.bondbeterleefmilieu.be).

Literatuur

- *FELNET-Statuten*, 2003, 16, [6] p., op www.felnet.eu (login november 2006)
- Goossens, Bart, *Milieubibliotheken in België: lokaliseren, analyseren, inventariseren en netwerken*, Gent, Vormingsleergang voor Sociaal en Pedagogisch Werk, 2000, 154,7,7, [2], 8, [2] p. Onuitgegeven graduaatverhandeling
- Goossens, Bart en Van Windekens, Peter, Milieu-informatie in Vlaanderen met FELNET, in *Bibliotheek- en archiefgids*, vol. 78, nr. 1, januari-februari 2002, p.20
- Goossens, Bart en Van Windekens, Peter, Van Ekonet tot UniCat: 7 jaar Flanders Environmental Library Network (FELNET), in *Cahiers de la documentation = Bladen voor documentatie*, 2004, nr.3, p.104-111
- Van den Bergh, Marc, FELNET: een decennium aan milieu-informatie, in *VVBAD Info*, nr.2, februari 2007, p.9
- Verlé, Daniël, *Milieu-informatie in Vlaanderen en Brussel*, Brussel, VUB, 1993, 101 p. Onuitgegeven licentiaatverhandeling.
- Proceedings "Wetenschap en beleid via databanken en datatransmissie tot bij de gebruiker", in *Bladen voor documentatie = Cahiers de la documentation*, nr.2, juni 2007 (nog te verschijnen bij de publicatie van dit artikel)

Marc van den Bergh is voorzitter van FELNET

- voorzitter@felnet.eu